

บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมของสภาเด็กและเยาวชน*

Role in prevention and resolution of social problems

of the Children and Youth Council

บุญชिरา ภูชนะจิต

Bunchira Phuchanjita

สำนักเลขาธิการวุฒิสภา

Secretariat of the Senate

E-mail: m.chanjita@gmail.com

๗-----๗

บทคัดย่อ

สถานการณ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันพบว่า สถานะความเป็นอยู่ เด็กยังมีฐานะครอบครัวยากจน ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง บางครอบครัวอาศัยอยู่ตามลำพัง หรือถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ดื่มสุรา มั่วสุม ติดเกม และตั้งครรภก่อนวัยอันควร การให้บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆของเด็กและเยาวชนแก่สภาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยมีกลุ่มพัฒนาสังคมเป็นผู้ดูแล โดยภาระงานส่วนใหญ่คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตลอดจนจนถึงการดูแล สังเกตการณ์ การเฝ้าระวังและสถานการณ์ทางสังคม ภายใต้แนวคิด “เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน”

คำสำคัญ: สภาเด็กและเยาวชน; การป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

* Received January 1, 2021; Revised April 10, 2021; Accepted April 16, 2021

Abstract

The current social situation of children and youth found that Living status Children still have a poor family status. Unstable housing Some families live alone Or abandoned Causing social problems and inappropriate behavior such as drinking, mingling, addicted to games, and premature pregnancy Providing the role of prevention and solution of juvenile problems to the Juvenile Council According to the National Child and Youth Development Promotion Act (No. 2) B.E. 2560, which has a social development group to oversee Which most of the work load is Organizing activities that promote And develop the capability of children and youth As well as monitoring, surveillance and social situations under the concept of "leading adult children"

Keywords: Children and Youth Council; Prevention and Solving Social Problems

บทนำ

สังคมไทย ส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีโครงสร้างแบบหลวม ๆ มีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถผสมผสานกันได้ อย่างกลมกลืน จนเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ รักอิสระ ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ยอมรับในระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์ ไม่นิยมความรุนแรง ชอบการประนีประนอม และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย

แต่ปัจจุบัน คนไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมต่างชาติ ผูกพันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสื่อสารสนเทศ ที่มีประสิทธิภาพ ยิ่งทำคนใกล้กันมากขึ้น โลกแคบลง การติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยง่าย จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในวิถีการดำเนินชีวิตบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง จึงเห็นว่าสภาพสังคมไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงไปมาก สังคมไทยในอดีตมีลักษณะเป็นสังคมจิตนิยม คือ คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องหรือเครือญาติ มีการช่วยเหลือ

เกี่ยวคู่ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประกอบอาชีพพึ่งพิงพึ่งธรรมชาติ ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและวัฒนธรรม สังคมไทยในอดีตจึงมีลักษณะเป็นสังคม อยู่เย็นเป็นสุข

ส่วนสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ ค่านิยมและสังคมคนไทย การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดจนหลายประการ เช่น นิยมวัตถุ นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวย โดยไม่คำนึงถึงว่าจะร่ำรวยมาได้โดยวิธีใด เกิดการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การเบียดเบียนกันและกัน ทั้งยังเบียดเบียนรากฐานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ สภาพธรรมชาติ ถูกรุกราน ยึดครอง ถูกทำลาย สภาพน้ำเน่าเสีย สภาพคนจนอยู่ในสลัม ท่ามกลางตึกสูงอันหรูหราใหญ่โต สภาพความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และสภาพเสื่อมโทรมทางสังคม อันเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ เช่น ยาเสพติด โสเภณี โรคนอกรีต และปัญหาอื่น ๆ รวมถึงการละเลยด้านศาสนา และประเพณี เป็นต้น

ปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชน

ปัญหาสังคมเป็นสภาวะการณ์ที่มีผลต่อคนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และมีความรู้สึกรู้ว่าจะต้องร่วมกันแก้ไข อันมีสาเหตุมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความไม่เป็นระเบียบของสังคม พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Paul & Leslie)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักเป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนของโครงสร้างสังคม คือ เปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มทั้งสังคมเลยทีเดียว ดังนั้น ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว การอพยพ การเพิ่มประชากร การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนบรรทัดฐานของสังคม

ลักษณะปัญหาสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2539) จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อค่านิยมหรือการตีความในแบบแผนพฤติกรรม แปรผันไปตามกาลเวลา มีผลกระทบต่อคนเป็นจำนวนมาก พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา ปัญหาสังคมย่อมมีผลมาจากนโยบายของรัฐหรือจากพฤติกรรมสังคมที่มีได้คาดคิดล่วงหน้าไว้ก่อน และเมื่อบุคคลมีชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีความคิดเห็นการแก้ปัญหาสังคมที่แตกต่างกันทุกคนยอมรับการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด

สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมาย อันเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันตรายที่ล้อมรอบตัวเด็ก เด็กและเยาวชน จำนวนมากซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อยู่ในแหล่งมั่วสุม และอื่น ๆ จนพฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่วมสมัยของเด็ก และเยาวชนที่เติบโตขึ้นทุกวัน ในโครงการศึกษาวิจัยศักยภาพท้องถิ่นในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนมี 9 ปัญหา (สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญเชื้อ, 2551) ได้แก่

1) ปัญหาด้านยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนมีการเสพยาบ้า สารระเหย กัญชา และ 4 x 100

2) ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ การแต่งกาย ติดเกม ขาดวินัย ความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชน และขาดจิตสำนึก

3) ปัญหาด้านการศึกษา พบว่า เด็กและเยาวชนขาดเรียน ออกกลางคัน หนีเรียน ไม่เรียนต่อ ยากจน ไม่มีทุนการศึกษา เรียนจบแล้วไม่มีงานทำ

4) ปัญหาทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีการค้าประเวณี เกิดปัญหาท้องไม่มีพ่อ และการตั้งครรภ์ซ้ำก่อนวัยอันควร

5) ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีนิสัย กิริยามารยาท ก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

6) ปัญหาการใช้เวลาว่างผิดประเภท พบว่า เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างในการเล่นเกม ติดเพื่อน มั่วสุม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ และอื่นๆ

7) ปัญหาการก่ออาชญากรรม มีการทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน ลักขโมย ปล้น จนถึงขั้น การข่มขืน

8) ปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ครอบครัวเปราะบาง แยกแยก ขาดความอบอุ่น

9) ปัญหาการค้ำมนุษย์ แรงงานเด็ก การค้าประเวณี และอื่นๆ

นอกจากนี้ มีวัยรุ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่แข่งมอเตอร์ไซค์ซิ่ง เด็กแว้น และเด็กสก๊อยส์ ตามถนนใหญ่ช่วงกลางคืน สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันยังมีอีกมากมาย เด็กและเยาวชนรุ่นนี้กำลังกลายเป็น “เด็กไทยพันธุ์ใหม่” ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงและอันตรายมากขึ้นทุกวัน หากสังเกตให้ดีจะพบว่าพฤติกรรมในเรื่องเพศ ยาเสพติด ความรุนแรงและติดเกม แฝงอยู่ในเด็กไทยพันธุ์ใหม่จำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว

สภาเด็กและเยาวชน

สภาเด็กและเยาวชน ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในมาตรการส่งเสริมการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มุ่งหวังให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีการดำเนินงานในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน อย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการสัมมนาวันเยาวชนแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเยาวชนได้เสนอความต้องการให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนขึ้น ทางสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ได้ดำเนินโครงการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านประจำปี 2547 รวม 4 จังหวัด คือ เชียงราย สุรินทร์ ปราจีนบุรี และสตูล ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายเยาวชนสู่ระดับชาติ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน 2551 เป็นต้นมา กระทั่งนำไปสู่การปรับแก้และบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและ

เยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560, 2560) ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2560

ใน มาตรา 31 ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ระบุให้สภาเด็กและเยาวชน ประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ คือ 1. เป็นศูนย์กลางประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมการ ส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน 2. ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของรัฐและองค์กร เอกชนหรือองค์กรชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน 3. ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกอย่างสอดคล้องกับ ความรู้ความสามารถที่พัฒนาไปตามวัยของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องที่มี ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน 4. ให้ความเห็นในการกำหนดแนวทาง นโยบาย แผนงาน และงบประมาณของหน่วยงานของรัฐ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและ เยาวชน 5. รวบรวมข้อคิด ข้อเสนอแนะ หรือประเมินเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและ เยาวชน และข้อมูลถูกส่งต่อมายังสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เพื่อเสนอ คณะกรรมการพิจารณาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน 6. เสนอความเห็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและ เยาวชนรวมทั้งการแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน 7. เสนอความเห็นต่อ คณะกรรมการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนหรือ องค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน 8. จัดทำประมวลจริยธรรมของสมาชิก สภาเด็กและเยาวชน 9. ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมและการดำเนินงานตาม หน้าที่ โดยให้คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยเป็นผู้เสนอ

การป้องกันและแก้ปัญหาทางสังคมของสภาเด็กและเยาวชน

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้พยายามขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กฯ อย่างเต็มที่ โดยให้ กระทรวงมหาดไทย จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน และ แผนปฏิบัติการของจังหวัดและท้องถิ่น ด้วยวิสัยทัศน์ “เด็กและเยาวชนต้องมีคุณภาพ ชีวิตที่ดี มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัยและเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ ” ทั้งยังมี นโยบายเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งคุณสมบัติผู้นำที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัวเองให้เข้ากับทุกสถานการณ์ มี เป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย

กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ขับเคลื่อนโดยการกำหนดเป็นนโยบาย ใช้ชื่อว่า “วิศวรรสังคม” โดยพัฒนาศักยภาพแกนนำสภาเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นวิศวรรทางสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา สังคม 3 ส่วน ได้แก่ 1) เสริม หมายถึง วิศวรรสังคมจะต้องลงไปส่งเสริมหรือหนุนเสริมกลุ่มเป้าหมายในสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมให้ดีขึ้น 2) สร้าง หมายถึง วิศวรรสังคมจะต้องลงไปสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือสิ่งดี ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายในสังคม เมื่อวิเคราะห์แล้วว่ากลุ่มเป้าหมายยังขาดในสิ่งเหล่านั้นในสังคม และ 3) ซ่อม หมายถึง วิศวรรสังคมจะต้องลงไปซ่อมแซมสังคม เมื่อวิเคราะห์แล้วว่าสังคมมีความเสียหายหรือเสื่อมสภาพให้กลับมา มีสภาพที่ดีขึ้น

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับ สภาเด็กและเยาวชน มากขึ้น จนกำหนดเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานลงมือปฏิบัติจนเห็นผลงานที่ประสบความสำเร็จหลายโครงการ เช่น โครงการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดย สภาเด็กและเยาวชนตำบลท่ามะลิ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โครงการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดอำนาจเจริญต้นแบบต้านยาเสพติด ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยสภาเด็กและเยาวชน ตำบลนนทรีทราย จังหวัดปัตตานี โครงการสภาเด็กและเยาวชนตำบลนนทรี ต่อด้านคอร์รัปชั่น โตไปไม่โกง โดย สภาเด็กและเยาวชน ตำบลนนทรี จังหวัดตราด โครงการสภาเด็กและเยาวชนตำบลในเมืองรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยสภาเด็กและเยาวชน ตำบลในเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

สรุป

ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งมีผลบังคับให้มีการจัดการเลือกตั้งสภาเด็กและเยาวชนระดับต่างๆ ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ มีคณะกรรมการการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีผลในการกำหนดวาระแห่งชาติด้านเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์และการพัฒนา กิจกรรมสร้างสรรค์ สื่อสีขาว ครอบครัวอบอุ่น

รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการนี้โดยตรง โดยคาดหวังให้สภาเด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ เป็นแกนนำขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดความร่วมมือของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกันศึกษาสอดส่องนำปัญหาในพื้นที่มาร่วมกันป้องกันและแก้ไข ทั้งร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาต่างๆ ทั้งการตั้งครุฑไม้พร้อม ยาเสพติด การติดเกม รวมไปถึงการเป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการในชุมชนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

Paul, B.H. & Leslie. (1955). *The Sociology of Social Problems*. New York: Appleton Century, Inc.

สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญเชื้อ.(2551). *หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. ธรรมดาเพลส

สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ (2550). *โครงการวิจัยศักยภาพท้องถิ่นในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

สุพัตรา สุภาพ. (2539). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.